

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં
કરવેરા અપીલ નં. ૧૩૧૮ / ૨૦૦૮
સાથે
કરવેરા અપીલ નં. ૧૪૬૪ / ૨૦૦૮

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી એમ. આર. શાહ
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી બી. એન. કારિયા

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે? હા.
૨. પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં? હા.
૩. શું ન્યાયમૂર્તીશ્રી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે? ના.
૪. શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે? ના.

=====

એલેમ્બીક લી. અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય ... સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થીતી : શ્રી એસ.એન. સોપારકર, – વરીષ્ઠ વકીલ, શ્રીમતી સ્વાતિ સોપારકર સાથે

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે એડવોકેટ

શ્રી હાર્દિક વોરા, એ. મદદનીશ સરકારી વકીલ સામાવાળા (ઓ) નંબર ૧ માટે

=====

ખંડપીઠ : માનનીય ન્યાયાધીશશ્રી એમ. આર. શાહ

અને સન્માનનીય ન્યાયાધીશશ્રી બી. એન. કારિયા

તારીખ: ૧૫/૧૧/૨૦૧૬ સામાન્ય **CAV** ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી એમ. આર. શાહ – દ્વારા)

[૧.૦] આ બંને અપીલ એક જ કરદાતાના સંદર્ભમાં હોવાથી અને આ બંને અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો કંઈક અંશે એકબીજા સાથે જોડાયેલા હોવાથી, આ બંને અપીલોનો નિર્ણય આ સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા કરવામાં આવે છે અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

કરવેરા અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮

[૨.૦] વિદ્રુત ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલ, અમદાવાદ (ત્યારબાદ "ટ્રિબ્યુનલ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દ્વારા અપીલ નં. ૬/૨૦૦૮ માં પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવું છું, જેના દ્વારા વિદ્રુત ટ્રિબ્યુનલે "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" એટલે કે. "સેપાઇમ ઇન્જેક્શન પરનું સાહિત્ય" એ પેકિંગ સામગ્રી અથવા કાચો માલ નથી અને તેથી, ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ (ત્યારબાદ "વેટ એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની જોગવાઈઓ હેઠળ કોઈપણ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે જવાબદાર નથી, કરદાતાએ નિર્ધારણ માટે કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સાથે વર્તમાન કર અપીલને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે.

“શું તથ્યો પર અને કેસના સંજોગોમાં, ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલને કાયદામાં વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ 'ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય' ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ની કલમ ૧૧ (૩) (એ) (vi) ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર

નથી?”

કરવેરા અપીલ નં. ૧૪૬૪/૨૦૦૮

[૨.૧] વિદ્વતાપૂર્ણ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપીલ નં. ૩/૨૦૦૮ માં પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૮ ના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, જેના દ્વારા વિદ્વતાપૂર્ણ ટ્રિબ્યુનલે ચુકાદો આપ્યો છે કે મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા કાચા અને તૈયાર સામગ્રીના પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા પાયરોટેલ જેલ ક્લોટની ખરીદી પર, મૂલ્યાંકનકર્તા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી, મૂલ્યાંકનકર્તાએ નિર્ધારણ માટે કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સાથે વર્તમાન કર અપીલને પસંદ કરી છે.

“શું તથ્યોના આધારે અને કેસના સંજોગોમાં, ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલને કાયદામાં વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ 'લેબોરેટરી સ્ટોર્સ' ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ની કલમ ૧૧ (૩) (એ) (vi) ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર નથી?”

[૩.૦] વર્તમાન કરવેરા અપીલ તરફ દોરી જતી હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે:

[૩.૧] એસેસી-એલેમ્બિક લિમિટેડ દવાઓ અને દવાઓના ઉત્પાદન અને વેચાણમાં સંકળાયેલી છે. મૂલ્યાંકનકાર પાસે કાચા માલના પરીક્ષણ, સંશોધન અને વિકાસ માટે પ્રયોગશાળા એકમ પણ છે અને દવાઓ અને દવાના તૈયાર ઉત્પાદનને ઉત્પાદન પહેલાના તબક્કે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે છે. મૂલ્યાંકનકારે VAT અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ કાયદા

વાસણો/કાચની નળી, કાચો માલ, રાસાયણિક વગેરે જેવા પ્રયોગશાળાના પરીક્ષણમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રી/ઉપકરણો પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો દાવો કર્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે પરીક્ષણ એ ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો એક ભાગ છે અને દવાઓ અને સૌંદર્ય પ્રસાધનોના નિયમો, ૧૯૪૫ (ત્યારબાદ "નિયમો, ૧૯૪૫" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની સંબંધિત જોગવાઈઓ અનુસાર ઉત્પાદન પહેલાના તબક્કે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે આવા પરીક્ષણ વિના, દવાઓ અને દવાઓનું અંતિમ ઉત્પાદન બજારમાં વેચી શકાતું નથી.

તેથી, કરદાતાએ ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ ખાતેના સંયુક્ત ચેરિટી કમિશનર ઓફ કોમર્શિયલ ટેક્સ (લીગલ) ને નિર્ધારણ અરજી સુપરત કરી હતી અને તે નક્કી કરવા વિનંતી કરી હતી કે શું આવા કાચના વાસણો પર-કાચની નળીનો કાચો માલ, રાસાયણિક વગેરે પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાય છે, પ્રયોગશાળા એકમમાં પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, તો કરદાતા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર છે કે નહીં? સંયુક્ત કમિશનર સમક્ષ મૂલ્યાંકનકર્તા વતી એવો કેસ હતો કે પૂર્વઉત્પાદન અને પોસ્ટપ્રોડક્શનના પ્રયોગશાળા એકમમાં પરીક્ષણ એ નિયમો, ૧૯૪૫ની જોગવાઈઓ હેઠળ વૈધાનિક જરૂરિયાત છે અને ત્યાં સુધી ઉત્પાદનને બજારમાં વેચી શકાતું નથી અને તેથી, તેને વેચાણ માટે ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી કાચી સામગ્રી તરીકે ગણવું જરૂરી છે અને તેથી, તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો એક ભાગ છે અને તેથી, એવું

માનવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે પ્રયોગશાળા એકમમાં ઉપયોગમાં લેવાતી આવી સામગ્રી પર, મૂલ્યાંકનકર્તા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર છે.વૈકલ્પિક રીતે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રયોગશાળા મૂલ્યાંકનકર્તાની માલિકીની છે અને કાચા માલનું પરીક્ષણ કર્યા પછી દવાઓ અને દવાનું ઉત્પાદન કરવામાં આવે છે અને તેથી, જો પ્રયોગશાળા સામગ્રી, કાચના વાસણો વગેરેને પ્રક્રિયા સામગ્રી તરીકે ગણવામાં ન આવે, તો તેને ઉપભોજ્ય ભંડાર તરીકે ગણી શકાય કારણ કે પરીક્ષણની પ્રક્રિયા ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સાથે એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે.કરદાતા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સાથે સંમત ન થતાં સંયુક્ત કમિશનરે તારીખ ૧૯.૧૨.૨૦૦૭ ના નિર્ધારણ આદેશ દ્વારા એવું માન્યું હતું કે પ્રયોગશાળા એકમમાં પરીક્ષણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રીની ખરીદી પર, કરદાતા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી.

[૩.૨] સંયુક્ત વાણિજ્યિક કરવેરા કમિશનર (કાનૂની) દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૯.૧૨.૨૦૦૭ તારીખના નિર્ધારણ આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા કે કાચા માલ તેમજ અંતિમ ઉત્પાદનના પરીક્ષણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી પ્રયોગશાળા એકમમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રીની ખરીદી પર, કરપાત્ર વ્યક્તિ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી, કરપાત્ર વ્યક્તિ વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ નં. ૩/૨૦૦૮ પસંદ કરે છે.વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ દ્વારા વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે ઉપરોક્ત અપીલને ફગાવી દીધી છે અને

સંયુક્ત કમિશનરના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરી છે કે અનુક્રમે કાચા અને તૈયાર માલના પૂર્વ-ઉત્પાદન રાસાયણિક વિશ્લેષણ અને ઉત્પાદન પછીના રાસાયણિક વિશ્લેષણ, પ્રશ્નમાં માલ/સામગ્રીના ઉપયોગ સાથે (પ્રયોગશાળા એકમમાં પરીક્ષણ માટે વપરાય છે) પોતે એ અર્થમાં ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ નથી કે પ્રશ્નમાં માલનું ઉત્પાદન અને તેથી, ઉપરોક્ત માલનો ઉપયોગ કરપાત્ર માલના ઉત્પાદન માટે ઉપભોજ્ય માલ અથવા ઉપભોજ્ય ભંડાર તરીકે કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં અને તે પરીક્ષણ પ્રક્રિયા ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો એક ભાગ નથી.

[૩.૩] મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા કાચા અને તૈયાર સામગ્રીના પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા પાયરોટેલ જેલ ક્લોટની ખરીદી પર, કરદાતાને વેટ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ઈનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો અધિકાર નથી તેવા માન્ય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, મૂલ્યાંકનકર્તાએ કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્નના નિર્ધારણ માટે વર્તમાન કર અપીલ નં. ૧૪૬૪/૨૦૦૮ ને પસંદ કરી છે.

“શું તથ્યોના આધારે અને કેસના સંજોગોમાં, ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલને કાયદામાં વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ 'લેબોરેટરી સ્ટોર્સ' ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ની કલમ ૧૧ (૩) (એ) (vi) ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઈનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર નથી?”

[૪.૦] તે કરપાત્ર વ્યક્તિએ સેપાઇમ ઇન્જેક્શન એટલે કે ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય માટે વપરાયેલ સાહિત્ય, કરપાત્ર વ્યક્તિ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના આદેશ માટે સંયુક્ત વાણિજ્યિક કરવેરા કમિશનર (કાનૂની) નો પણ સંપર્ક કર્યો હતો.કરદાતા વતી એવો કેસ હતો કે નિયમો, ૧૯૪૫ હેઠળ દવાઓની સંપૂર્ણ વિગતો આપવી જરૂરી હતી અને તે હેતુ માટે સાહિત્ય છાપવામાં આવ્યું હતું અને દવા ધરાવતી પેટીની અંદર મૂકવામાં આવ્યું હતું જે પેકિંગ સામગ્રીનો ભાગ હતું.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત સાહિત્યમાં નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૯૬ હેઠળ જે જરૂરી છે તેનાથી વધુ કંઈ નથી.તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સરળ કાગળ પર છપાયેલું સાહિત્ય "પેપર લેબલ" છે અને તે માહિતી એટલી લાંબી છે કે તેને કાગળના નાના ટુકડા પર છાપી શકાતી નથી.તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સાહિત્ય "પેપર લેબલ" છે અને તેથી, પેકિંગ સામગ્રી હોવાને કારણે તેને કાચા માલ તરીકે ગણી શકાય.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તેથી, કરદાતા વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર છે. સંયુક્ત ચેરિટી કમિશનરે એવું માન્યું હતું કે આવા સાહિત્ય/પેકેજિંગ સાહિત્ય/ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય એ પેકિંગ સામગ્રી અથવા કાચો માલ નથી અને તેથી, વેટ અધિનિયમ હેઠળ કોઈપણ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે જવાબદાર નથી.

[૪.૧] ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્યની ખરીદી પર કરપાત્ર વ્યક્તિ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર નથી તેવા સંયુક્ત ચેરિટી કમિશનર દ્વારા પસાર કરાયેલા

નિર્ધારણ આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, કરપાત્ર વ્યક્તિએ વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલને અપીલ નં. ૬/૨૦૦૮ તરીકે પસંદ કરી હતી.વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ દ્વારા વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલે ચુકાદો આપ્યો છે કે પત્રિકા/સાહિત્યને વેટ અધિનિયમની અનુસૂચિ II ની કલમ ૫૫ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચના મુજબ એન્ટ્રી ૧૯ અથવા એન્ટ્રી ૩૯ અથવા "પેકિંગ સામગ્રી" દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલ "પેપર લેબલ" ન કહી શકાય. વિદ્વતાપૂર્ણ ટ્રિબ્યુનલે એવું પણ માન્યું હતું કે આવા સાહિત્યને ઉપભોજ્ય ન કહી શકાય કારણ કે તેનો ઉપયોગ ઇનપુટ તરીકે થતો નથી અને છેવટે તેની ઓળખ ગુમાવે છે.વિદ્વતાપૂર્ણ ટ્રિબ્યુનલે એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે આવા સાહિત્યમાં આવી માહિતી પૂરી પાડવી એ વેટ કાયદાની જરૂરિયાત નથી અને પ્રશ્નમાં રહેલી પત્રિકા એવી વસ્તુ નથી કે જેમાં કરપાત્ર વ્યક્તિએ વેચાણપાત્ર ચીજવસ્તુઓ/દવાઓ પેક કરી હોય અને તેથી, પત્રિકાઓ પેક કરેલી સામગ્રી નથી અને તેથી, તેનો ઉપયોગ પેકિંગ સામગ્રી તરીકે કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં અને તેથી, તેઓ ગુજરાત સરકાર દ્વારા અનુસૂચિ II ની એન્ટ્રી ૫૫ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને બહાર પાડવામાં આવેલી સરકારી સૂચનાની કલમ ૧૧ અથવા અનુસૂચિ II ની એન્ટ્રી ૫૫ ની જરૂરિયાતને સંતોષતા નથી અને તેથી, ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી.

[જ.૨] અપીલ નં. ૬/૨૦૦૮ માં વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવવું કે "ઉત્પાદન

માહિતી સાહિત્ય" એટલે કે. "સેપાઇમ ઇન્જેક્શન પરનું સાહિત્ય" એ પેકિંગ સામગ્રી અથવા કાચો માલ નથી અને તેથી, વેટ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ કોઈપણ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે જવાબદાર નથી, કરદાતાએ કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્નના નિર્ધારણ માટે ટેક્સ અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮ પસંદ કરી છે.

“શું તથ્યો પર અને કેસના સંજોગોમાં, ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલને કાયદામાં વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા ખરીદવામાં આવેલ 'ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય' ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ની કલમ ૧૧ (૩) (એ) (vi) ની જોગવાઈઓ હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર નથી?”

કરવેરા અપીલ નં. ૧૪૬૪/૨૦૦૮૩

[પ.૦] અપીલકર્તા-કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એસ. એન. સોપારકરે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે પ્રયોગશાળાના સ્ટોર્સ અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલનો ભાગ શોધી કાઢશે અને તેથી, કરદાતા વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (vi) હેઠળ તેના પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.

[પ.૧] કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર દ્વારા ભારપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ની કલમ ૬ પેટા કલમ (૩) અનુસાર, ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો દાવો કરી શકાય છે.

(૧) કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં વપરાતી કાચી સામગ્રી;

(૨) આ રીતે ઉત્પાદિત માલનું પેકેજિંગ.

[પ.૨] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે "કાચા માલ" શબ્દની વ્યાખ્યા વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ની પેટા કલમ (૧૯) હેઠળ કરવામાં આવી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે "કાચા માલ" ની વ્યાખ્યા અનુસાર તેમાં સમાવેશ થાય છે

(૧) અન્ય ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઘટકો;

(૨) પ્રક્રિયા સામગ્રી;

(૩) ઉપભોજ્ય દુકાનો;

(૪) આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકેજિંગમાં વપરાતી સામગ્રી.

[પ.૩] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે લેબોરેટરી સ્ટોર્સનો ઉપયોગ અપીલકર્તા દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનના પરીક્ષણના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે, જે નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૨૨.૪ હેઠળ ફરજિયાત જરૂરિયાત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રયોગશાળા એકમમાં પરીક્ષણ ઉત્પાદન પૂર્વે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે હાથ ધરવામાં આવે છે, જે નિયમો, ૧૯૪૫ની જોગવાઈઓની ફરજિયાત જરૂરિયાત છે અને જ્યાં સુધી તેનું પ્રયોગશાળામાં પરીક્ષણ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદનનું વેચાણ કરી શકાતું નથી. તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી પ્રયોગશાળામાં પરીક્ષણ પ્રક્રિયા ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો અભિન્ન અને અવિભાજ્ય ભાગ છે.

[પ.૪] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વેટ કાયદાની કલમ ૧૧ (૩) (vi) માં દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ "ઉત્પાદનમાં વપરાતા" શબ્દસમૂહને સંકુચિત

અને પ્રતિબંધિત અર્થ આપવામાં આવશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેનો અર્થ શક્ય તેટલી વ્યાપક રીતે થવો જોઈએ અને ઉત્પાદનને વેચાણપાત્ર/વેચાણપાત્ર બનાવવાના હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી કોઈપણ વસ્તુનો આ શબ્દસમૂહના દાયરામાં સમાવેશ કરવામાં આવશે. તેમની ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં શ્રી સોપારકર, કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત અને આ અદાલતના નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે.

૧. જે. કે. કોટન સ્પિનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ વિ. વેચાણવેરાના અધિકારી

(૧૯૬૫)૧૬ એસટીસી ૫૬૨ (ફકરોનં. ૮ થી ૧૨)

૨. સર્ગીએમ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૮૭ એસટીસી ૪૦ (ફકરોનં. ૪ અને ૫)

૩. વાસુકી કાર્બોરેન્ડમ વર્ક્સ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૪૩ એસટીસી ૨૯૫

(છેલ્લો ફકરો પાન ૨૯૮ થી ૩૩ થાય છે)

૪. કે. રસિકલાલ એન્ડ કંપની વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૮૬ એસટીસી ૨૩૮

(ફકરોનં. ૧૨ અને ૧૩)

[પ.પ] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કિસ્સામાં ઉત્પાદન પૂર્વે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે પરીક્ષણ એ નિયમો, ૧૯૪૫ની જોગવાઈઓ હેઠળ ફરજિયાત જરૂરિયાત છે અને જ્યાં સુધી પરીક્ષણ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદન બજારમાં વેચી શકાતું નથી અને તેથી, જ્યાં સુધી આવી પ્રક્રિયા કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદન વ્યાપારી રીતે

વેચાણપાત્ર/વેચાણપાત્ર નથી અને તેથી, ઉત્પાદિત ઉત્પાદનના પરીક્ષણના હેતુ માટે મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા પ્રયોગશાળાના સ્ટોર્સ પર, મૂલ્યાંકનકર્તા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર રહેશે.

[૫.૬] કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર દ્વારા વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જે માલનો ઉપયોગ વાસ્તવિક ભૌતિક માર્કેટિંગ માટે માલ ઉપલબ્ધ કરાવવાના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે તે પણ ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ તરીકે ગણવામાં આવે છે.તેમની ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં, તેમણે વેચાણવેરાના કમિશનર વિરુદ્ધ વાડીલાલ ડેરી ફોઝન ફૂડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના ૪૪ એસજેટી ૪૮માં નોંધાયેલા કેસમાં એક બીજા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે.ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે મૂલ્યાંકનકર્તા પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનના પરીક્ષણના હેતુ માટે મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા પ્રયોગશાળાના સ્ટોર્સ પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ મેળવવા માટે હકદાર છે.ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને કરદાતા તરફેણમાં અને મહેસૂલ વિરુદ્ધ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

[૬.૦] મહેસૂલ વતી વિદ્વાન એ. જી. પી. શ્રી હાર્દિક વોરાએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે લેબોરેટરી સ્ટોર્સ એ અન્ય ચીજવસ્તુઓ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી અથવા ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સના ઉત્પાદનમાં ઘટક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી વસ્તુઓ નથી અને તેથી, તેને વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ ની પેટા કલમ (૧૯) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત

કાચા માલમાં શામેલ કરી શકાતી નથી અને તેથી, વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે યોગ્ય રીતે ચુકાદો આપ્યો છે કે અપીલકર્તા-કરદાતા દ્વારા "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" ની ખરીદી પર કરદાતા વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (એ) હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે પાત્ર નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે માન્ય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આવું કરતી વખતે નક્કર કારણો આપવામાં આવ્યા છે. ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને મહેસૂલની તરફેણમાં અને કરદાતા વિરુદ્ધ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

કરવેરા અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮

[૭.૦] કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકરે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય જે પેકેટમાં મૂકવામાં આવે છે તે ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલનો ભાગ બનશે અને તેથી, ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (vi) હેઠળ ઉપલબ્ધ થશે.

[૭.૧] કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ની કલમ (vi) પેટા કલમ (૩) અનુસાર, (૧) કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં વપરાતા કાચા માલના સંદર્ભમાં ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો દાવો કરી શકાય છે; (૨) આ રીતે

ઉત્પાદિત માલનું પેકેજિંગ.

[૭.૨] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે "કાચા માલ" શબ્દને વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ની પેટા કલમ (૧૯) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે અને "કાચા માલ" ની વ્યાખ્યા અનુસાર, તેમાં (૧) અન્ય ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઘટકો; (૨) પ્રક્રિયા સામગ્રી; (૩) ઉપભોજ્ય ભંડાર; (૪) આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકેજિંગમાં વપરાતી સામગ્રી.કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે "પેકિંગ મટિરિયલ" શબ્દને વેટ અધિનિયમ હેઠળ સ્પષ્ટ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. જો કે, વેટ અધિનિયમની અનુસૂચિ II ની એન્ટ્રી નં. ૫૫ માં "પેકેજિંગ સામગ્રી" નો સંદર્ભ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વેટ અધિનિયમની અનુસૂચિ II ની એન્ટ્રી નં. ૫૫ રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિર્દિષ્ટ પેકેજિંગ સામગ્રી પર કરના દરની જોગવાઈ કરે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત એન્ટ્રીને અનુસરીને, રાજ્ય સરકારે અધિસૂચના નંબર (GHN ૧૮) VAT ૨૦૦૬/SCHII (૫૫) (૩) TH તારીખ ૨૯.૦૩.૨૦૦૬ જાહેર કરી છે, જેમાં એન્ટ્રી નં. ૧૯ દ્વારા પેકિંગ સામગ્રીના અર્થમાં "પેપર લેબલ્સ" નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી પ્રશ્નમાં સાહિત્ય "પેપર લેબલ" છે અને તેથી, તે "પેકેજિંગ સામગ્રી" હશે અને તેથી, પેકેજિંગ સામગ્રી હોવાથી તે વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ "કાચો માલ" હશે. એવી

રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી ઉત્પાદનમાં વપરાતો કાચો માલ હોવાથી, કરદાતા વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (vi) હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર છે.

[૭.૩] વૈકલ્પિક રીતે, કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જો એવી દલીલ માટે પણ ધારવામાં આવે કે "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ ની પેટા કલમ (૧૯) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ "પેકેજિંગ સામગ્રી" ની મર્યાદામાં આવતું નથી, તો આવી સ્થિતિમાં તે કલમ ૨ ની પેટા કલમ (૧૯) માં પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપભોજ્ય સ્ટોરની મર્યાદામાં આવશે, કારણ કે, "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" નો ઉપયોગ ઉત્પાદનના અંતિમ વપરાશકર્તા દ્વારા કરવામાં આવશે.

[૭.૪] એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" નિયમો, ૧૯૪૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ફરજિયાત જરૂરિયાત છે અને જ્યાં સુધી સાહિત્યમાં સમાવિષ્ટ આવી માહિતી પૂરી પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અંતિમ ઉત્પાદિત ઉત્પાદન/દવા વેચાણપાત્ર નથી કારણ કે તે તેના વિના વેચી શકાતી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કિસ્સામાં માહિતી એટલી મોટી છે કે તેને પેકેજ પર છાપી શકાતી નથી અને તેથી, આવી માહિતી અલગ સાહિત્યના રૂપમાં આપવામાં આવે છે અને તે દવા સાથે પેકેજ/બોક્સમાં મૂકવામાં આવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી,

તેને "ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ" તરીકે ગણી શકાય અને તેથી, "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" ના સંદર્ભમાં અહીં ઉપર જણાવેલા સમાન આધારો પર પણ મૂલ્યાંકનકર્તા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર રહેશે.ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને કરદાતા તરફેણમાં અને મહેસૂલ વિરુદ્ધ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

[૮.૦] મહેસૂલ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એ. જી. પી. શ્રી હાર્દિક વોરાએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ને પેકિંગ સામગ્રી ન કહી શકાય અને તેનો ઉપયોગ આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગ માટે કાચા માલ તરીકે ન કહી શકાય.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ને ન તો "પેકિંગ સામગ્રી" કહી શકાય અને ન તો તેને કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં વપરાતો "કાચો માલ" કહી શકાય.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેને આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં વપરાતો કાચો માલ પણ ન કહી શકાય.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે લો લેક્સિકોન મુજબ "લેબલ" ની વ્યાખ્યા અનુસાર પણ, "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ને તેના પરની વિગતવાર માહિતી, તેના કદ અને પેકિંગ સામગ્રી જેવી જ જોડાણની સંભાવનાને ધ્યાનમાં રાખીને "લેબલ" તરીકે ગણી શકાય નહીં.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી તેને પેકિંગ સામગ્રી અને/અથવા કાચો માલ ન કહી શકાય અને તેથી, આકારણી કરનાર "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી.

[૮.૧] વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" એ માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી અથવા ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સના ઉત્પાદનમાં ઘટક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતો માલ/કાચો માલ નથી, ત્યારે આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર, કરદાતા ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ માટે હકદાર નથી.ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, મહેસૂલની તરફેણમાં અને કરદાતા વિરુદ્ધ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

કરવેરા અપીલ નં. ૧૪૬૪/૨૦૦૮

[૯.૦] સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને લાંબા સમય સુધી સાંભળ્યા.શરૂઆતમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે વર્તમાન અપીલમાં સામેલ પ્રશ્ન મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ની પેટા કલમ (૩) ની કલમ (vi) હેઠળ દાવો કરાયેલ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટના સંદર્ભમાં છે, જેનો ઉપયોગ મૂલ્યાંકનકર્તાની જાળવણી અને માલિકીના પ્રયોગશાળા એકમમાં ઉપયોગમાં લેવાતા લેબોરેટરી સ્ટોર્સ તરીકે થાય છે.

[૯.૧] તે આકારણી કરનાર વતી કેસ છે કે આકારણી કરનાર જે ફાર્માસ્યુટિકલ કંપની છે અને દવાઓ અને દવાઓનું ઉત્પાદન કરે છે.ઉત્પાદન પૂર્વેના તબક્કે કાચા માલના પરીક્ષણ અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે અંતિમ ઉત્પાદનના પરીક્ષણના હેતુસર, તેઓએ એક પ્રયોગશાળા એકમ સ્થાપિત કર્યું છે.તે આકારણી કરનાર વતી કેસ છે કે ઉત્પાદન પહેલાના તબક્કે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે પરીક્ષણ માટે, પ્રયોગશાળાના સ્ટોર્સ/કાચના

વાસણો/કાચની નળી, કાચો માલ, રાસાયણિક વગેરેનો ઉપયોગ પરીક્ષણની પ્રક્રિયામાં કરવો જરૂરી છે.મૂલ્યાંકનકાર વતી એવો કેસ છે કે ઉત્પાદન પૂર્વેના તબક્કે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે આવા પરીક્ષણ નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૨૨.૪ હેઠળ વૈધાનિક જરૂરિયાત છે.કરદાતા વતી એવો કેસ છે કે જ્યાં સુધી નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૨૨.૪ હેઠળ જરૂરી પરીક્ષણ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદિત દવા અને/અથવા દવાનું વેચાણ કરી શકાતું નથી.ઉપરોક્ત બાબત વિવાદિત નથી અને ખાસ કરીને નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૨૨.૪ને ધ્યાનમાં રાખીને મહેસૂલ દ્વારા તેના પર વિવાદ કરી શકાતો નથી.વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલે પણ પેરા ૭માં અવલોકન કર્યું છે કે મૂલ્યાંકનકર્તાએ કાચા માલના ઉત્પાદન પૂર્વેના વિશ્લેષણ અને તૈયાર માલના ઉત્પાદન પછીના વિશ્લેષણ માટે ઉપરોક્ત માલની ખરીદી કરી છે અને ઉપરોક્ત પરીક્ષણો નિયમો, ૧૯૪૫ હેઠળ ફરજિયાત છે.જો કે, ત્યારબાદ વિદ્વત ટ્રિબ્યુનલે પરીક્ષણમાં ઉપયોગમાં લેવાતા ઉપરોક્ત માલ પર ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટના સંદર્ભમાં દાવો સ્વીકાર્યો નથી કે પરીક્ષણ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા ઉપરોક્ત માલનો ઉપયોગ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા દરમિયાન ઉપયોગમાં લેવાતા ઉપભોજ્ય માલ અથવા ઉપભોજ્ય ભંડાર તરીકે કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં.

[૯.૨] ઉપરોક્ત તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટના સંદર્ભમાં વેટ કાયદાની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને વર્તમાન અપીલમાં સામેલ મુદ્દા પર

વિચાર કરવો જરૂરી છે.કે કરદાતાએ વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ની પેટા કલમ (૩) ની કલમ (vi) હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો દાવો કર્યો છે, જે નીચે મુજબ છે:

“૧૧. ટેક્સ ક્રેડિટ.

(૧)(અ).

(૨)

(૩)(અ) આ કલમની જોગવાઈઓને આધિન, પેટા કલમ (૧) હેઠળ દાવો કરવા માટેની ટેક્સ ક્રેડિટ ખરીદદાર વેપારીને તેના કરપાત્ર માલની ખરીદી પર મંજૂરી આપવામાં આવશે, જેનો હેતુ નીચેના હેતુઓ માટે છે:

(vi) (i) થી (v) ઉપર અથવા આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગ માટે બનાવાયેલ કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં કાચા માલ તરીકે ઉપયોગ કરવો.”

ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા એવું જણાય છે કે વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ની પેટા કલમ (૩) ની કલમ (vi) અનુસાર, (૧) કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં વપરાતા કાચા માલના સંદર્ભમાં દાવો કરાયેલ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ; (૨) આ રીતે ઉત્પાદિત માલનું પેકિંગ."કાચા માલ" શબ્દની વ્યાખ્યા વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ની પેટા કલમ ૧૯ હેઠળ કરવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ છે:

“(૧૯).”કાચા માલનો અર્થ થાય છે અન્ય માલના ઉત્પાદનમાં ઘટક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ અને તેમાં પ્રક્રિયા સામગ્રી, ઉપભોજ્ય ભંડાર અને આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રીનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેમાં વીજળી ઉત્પન્ન કરવાના હેતુ માટે ઇંધણનો સમાવેશ થતો નથી.”

આમ, વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "કાચા માલ" નો અર્થ

અન્ય માલના ઉત્પાદનમાં ઘટક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ થાય છે અને તેમાં પ્રક્રિયા સામગ્રી, ઉપભોજ્ય ભંડાર અને આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રીનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેમાં વીજળીના ઉત્પાદનના હેતુ માટેના ક્ષેત્રોનો સમાવેશ થતો નથી.આમ, "ઉપભોજ્ય ભંડાર" ને વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "કાચા માલ" ના અર્થમાં સામેલ કરવામાં આવે છે.

[૯.૩] આ અદાલતની વિચારણા માટે પૂછવામાં આવેલો આગામી પ્રશ્ન એ છે કે શું આવા "કાચા માલ" (વર્તમાન કિસ્સામાં ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ) નો ઉપયોગ વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (vi) માં સમાવિષ્ટ "ઉત્પાદન" માં થઈ શકે છે?ઉપરોક્ત પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો અને તેના પર વિચાર કરવો જરૂરી છે.

[૯.૩.૧] જે. કે. કોટન (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ માલના અંતિમ ઉત્પાદન સાથે એટલી એકીકૃત રીતે સંબંધિત હોય કે જેથી તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ વિના ઉત્પાદક, સૈદ્ધાંતિક રીતે શક્ય હોય તો પણ, વ્યાપારી રીતે બિનજરૂરી રીતે, પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલ વિશેષ સારવાર માટે લાયક ઠરે.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના કેસમાં કરદાતો સુતરાઉ

કાપડ, ટાઈલ્સ અને અન્ય ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતી કંપની હતી.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે શું રેખાંકન સાધન, ફોટોગ્રાફિક સામગ્રી વગેરેનો ઉપયોગ માલના ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયામાં અથવા વેચાણમાં થઈ શકે છે કે નહીં?

વેચાણવેરાના અધિકારીએ નિયમ ૧૩ હેઠળ લાભની વિચારણા કરતી વખતે ચિત્ર અને ફોટોગ્રાફિક સામગ્રીને બાકાત રાખી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે આ આધાર પર રેખાંકન અને ફોટોગ્રાફિક સામગ્રીને બાકાત રાખવાની પુષ્ટિ કરી હતી કે તે સામગ્રી માત્ર ડિઝાઈન તૈયાર કરવા માટે જરૂરી છે, જે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓ બનાવવા માટે જરૂરી હોવા છતાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા અભિપ્રાયને સ્વીકાર્યા વિના માલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલ ન કહી શકાય.માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

“અમારા ચુકાદામાં જો કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ માલના અંતિમ ઉત્પાદન સાથે એટલી સંપૂર્ણ રીતે સંબંધિત હોય કે જેથી તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ વિના ઉત્પાદન, સૈદ્ધાંતિક રીતે શક્ય હોય તો પણ, વ્યાવસાયિક રીતે બિનજરૂરી હોઈ શકે, તો નિયમ ૧૩ માં નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલ વિશેષ સારવાર માટે લાયક ઠરે છે.આનો અર્થ એ નથી કે ઉત્પાદનના સંબંધમાં અથવા ઉત્પાદનના સંબંધમાં અથવા ઉત્પાદનના વ્યવસાયના સંચાલનને સરળ બનાવે છે તેવા માલની દરેક શ્રેણીને નિયમ ૧૩માં સામેલ કરવામાં આવશે.

આ સંબંધમાં આ અદાલતના ચુકાદા તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવી શકે છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કંપની દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા વાહનો (જે ધાતુનું ખનન કરે છે અને ખાણિયો અને ઉત્પાદક તરીકે પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે તાંબુ બહાર

કાઢે છે) નિયમ ૧૩ હેઠળ આવે છે, ભલે તે વાહનોનો ઉપયોગ માત્ર કારખાનામાં સમયાંતરે ધાતુનો જથ્થો દૂર કરવા માટે અને કારખાનામાંથી તૈયાર માલનો સંગ્રહ સ્થળ સુધી કરવા માટે કરવામાં આવતો હોય.તે વાહનોના અસરકારક સંચાલન માટે જરૂરી સ્પેરપાર્ટ્સ અને એસેસરીઝ પણ નિયમ ૧૩ હેઠળ આવતા હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.જુઓ ઇન્ડિયન કોપર કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ.વાણિજ્યિક કરવેરાના કમિશનર, બિહાર અને અન્ય.

ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે ધ્યાન દોર્યું છે કે જ્યાં સુધી ડિઝાઇન તૈયાર કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી કામદારો માટે માલનું વેચાણ કરવું અશક્ય હશે.જો ડિઝાઇનિંગની પ્રક્રિયા કપડાના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા સાથે એટલી ગાઢ રીતે જોડાયેલી હોય, તો કલમ ૮ (૩) (બી) સાથે વાંચેલા નિયમ ૧૩ના અર્થમાં ડિઝાઇનની પ્રક્રિયાને ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનો ભાગ ન ગણવાનું આપણને કોઈ કારણ દેખાતું નથી.ડિઝાઇન કરવાની પ્રક્રિયા તૈયાર માલ બહાર કાઢવાની વાસ્તવિક પ્રક્રિયાથી અલગ હોઈ શકે છે.પરંતુ "માલના ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિનો અર્થ માત્ર માલના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા સુધી મર્યાદિત કરવા માટે કોઈ બાંહેધરી નથી."ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિ તેના હોકાયંત્રની અંદર લે છે, બધી પ્રક્રિયાઓ જે વાસ્તવિક ઉત્પાદન સાથે સીધી સંબંધિત છે.વેચાણ માટેના માલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ માટેના સાધન તરીકે બનાવાયેલ માલ સ્પષ્ટ રીતે સ્પષ્ટીકરણ માટે સ્વીકાર્ય બનાવવામાં આવે છે.ડિઝાઇનની પ્રક્રિયામાં "સાધન" તરીકે ઉપયોગ કરવા માટેના માલના વર્ણનમાં આવતી રેખાંકન અને ફોટોગ્રાફિક સામગ્રી જે માલના વાસ્તવિક ઉત્પાદન સાથે સીધી રીતે સંબંધિત છે અને જેના વિના વ્યાપારી ઉત્પાદન અયોગ્ય હશે તેને "માલના ઉત્પાદનમાં" ઉપયોગ કરવા માટેના માલ તરીકે ગણવા જોઈએ.

[૮.૩.૨] સરગીએમ (સુપ્રા) ના કેસમાં આ અદાલતની ખંડપીઠે સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો હતો.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું છે કે જે કંઈપણ ઉત્પાદનમાં તેને વેચાણપાત્ર બનાવવા માટે જાય છે, તે તે ઉત્પાદન અથવા વસ્તુનો અભિન્ન ભાગ બની જાય છે.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં એવું જોવા મળ્યું છે કે કોમોડિટીને માલ તરીકે કહી શકાય તે માટે તે વેચાણપાત્ર બનવું જોઈએ અને જ્યાં સુધી કોઈ વસ્તુ વેચાણપાત્ર ન બને ત્યાં સુધી તેને માલ તરીકે લેબલ ન કરી શકાય.ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષના કેસમાં વેપારી પ્લાસ્ટર

ટેપનું ઉત્પાદન કરતો હતો.આકારણીની કાર્યવાહી દરમિયાન મૂલ્યાંકનકર્તાને એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા પ્લાસ્ટિકના માલની ખરીદી માટે તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા કરના સંદર્ભમાં છૂટ આપવામાં આવી હતી.આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ સેલ્સ ટેક્સએ આ બાબતને સુઓ મોટો રીવિઝનમાં લીધી હતી કારણ કે આસિસ્ટન્ટ કમિશનરના જણાવ્યા અનુસાર, પ્લાસ્ટર ટેપ પેકિંગ મટિરિયલ હતી.સહાયક કમિશનરે એવું માન્યું હતું કે વેપારી સેટ ઓફ કરવા માટે હકદાર નથી.ટ્રિબ્યુનલે સહાયક કમિશનરના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરી હતી.આ અદાલતના સંદર્ભમાં ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું હતું અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે જ્યાં સુધી ઉત્પાદન વેચાણપાત્ર ન બને ત્યાં સુધી ઉત્પાદનમાં જે કંઈપણ જાય છે, તે વસ્તુ તે ઉત્પાદન અને વસ્તુનો અભિન્ન ભાગ બની જાય છે અને તેથી, મૂલ્યાંકનકર્તા એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા પ્લાસ્ટિક સ્પૂલની ખરીદી માટે તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા કરના સંદર્ભમાં સેટ ઓફ માટે હકદાર છે.એવું કરતી વખતે ડિવિઝન બેન્ચે નોંધ્યું હતું કે એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપ પ્લાસ્ટિકના સ્પૂલ પર વીંટાળ્યા પછી જ વેચી શકાય છે અને તેથી, પ્લાસ્ટિકના સ્પૂલ કે જેના પર એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપ વીંટાળવામાં આવે છે તેને માર્કેટિંગ માલના ઘટક ભાગ તરીકે ગણવા જોઈએ એટલે કે એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપ.ડિવિઝન બેન્ચે એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે તેથી પ્લાસ્ટિકના સ્પૂલને એડહેસિવ પ્લાસ્ટર ટેપનો ઘટક ભાગ એટલે કે વેચાણ કરાયેલ માલ રાખવો જોઈએ.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં ડિવિઝન બેન્ચે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે માલનું વેચાણ થઈ જાય તે પછી જ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા પૂરી થઈ હોવાનું કહી શકાય.

[૯.૩.૩] વાસુકી કાર્બોરન્ડમ વર્ક્સ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, જે. કે. કોટન (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ડિવિઝન બેન્ચે ચુકાદો આપ્યો છે કે તૈયાર માલના ઉત્પાદન માટે પ્રક્રિયા અથવા

પ્રવૃત્તિ સૈદ્ધાંતિક રીતે જરૂરી ન હોઈ શકે, જો તે માલના અંતિમ ઉત્પાદનનો એટલો અભિન્ન ભાગ હોય કે તેની ગેરહાજરીમાં ઉત્પાદન વ્યાવસાયિક રીતે અનુકૂળ ન હોય, તો તે પ્રવૃત્તિ અથવા પ્રક્રિયાને ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ તરીકે જ ગણવી જોઈએ અને તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ કરવા માટેના માલને કરપાત્ર ઉત્પાદનમાં જરૂરી માલ ગણવો જોઈએ. વેચાણ માટે માલ.ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષના કેસમાં, મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા ખરીદી અને વેચાણ માટે માલના પેકિંગ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી કાઠીને ખરીદી અને વેચાણ માટે માલના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી હોવાનું માનવામાં આવતું હતું.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં ડિવિઝન બેન્ચે મહેસૂલ વતી એવી દલીલને નકારી કાઢી હતી કે ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સને ખૂબ જ મર્યાદિત અર્થ આપવો જોઈએ.ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં ડિવિઝન બેન્ચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે અને ચુકાદો આપ્યો છે:

“આ સંદર્ભની સુનાવણીના સમયે, કરદાતા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે વિનંતી કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલે કલમ ૧૩ (૧) (બી) હેઠળ પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા પર ઉત્પાદકને કાચી અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી અથવા ઉપભોજ્ય દુકાનો ખરીદવાનો અધિકાર આપવા માટે કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં વિધાનસભા દ્વારા સૂચવવામાં આવેલા “વેચાણ માટે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં” શબ્દનો ખૂબ જ મર્યાદિત અર્થ લખવામાં કાયદાની ભૂલ કરી છે.વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતમાં, કરપાત્ર વ્યક્તિ માટે સંબંધિત ચીજવસ્તુઓનો ઉપયોગ કર્યા વિના વેચાણ માટે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરવું વ્યાવસાયિક રીતે શક્ય ન હોત અને તે જરૂરી નથી કે આવી ચીજવસ્તુઓ તૈયાર ઉત્પાદનના હેતુ માટે સખત રીતે જરૂરી હોવી જોઈએ.બીજી બાજુ, મહેસૂલ વતી, આ દલીલને દૂર કરવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં કાયદાકીય ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યો છે કે પેકિંગ સામગ્રીની પ્રકૃતિ ધરાવતી તમામ ચીજવસ્તુઓ ઉત્પાદક દ્વારા ખરીદી શકાતી નથી કારણ કે તે ન તો કાચો માલ છે કે ન તો પ્રક્રિયા સામગ્રી કે ન તો

ઉપભોજ્ય ચીજવસ્તુઓ છે અને જો અગાઉના અધિનિયમની કલમ ૧૨ (૧) (બી) માં સમાવિષ્ટ અનુરૂપ જોગવાઈ સાથે સરખામણી કરવામાં આવે તો આ ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ રીતે સ્પષ્ટ થાય છે, એટલે કે બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૯, જ્યાં ઉત્પાદકને કાચો માલ અને પેકિંગ સામગ્રી ખરીદવાનો અધિકાર હતો. નિયત પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા પર કરમુક્ત તરીકે વેચાણ માટે માલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ માટે તેના દ્વારા જરૂરી.મહેસૂલ વતી વધુમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે પ્રશ્નમાં રહેલી વસ્તુને કોઈ પણ સંજોગોમાં ભાષામાં હિંસા વિના ઉપભોજ્ય ભંડાર ન કહી શકાય કારણ કે કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં "ઉપભોજ્ય ભંડાર" શબ્દો અગાઉના શબ્દો, એટલે કે "કાચા અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી" માંથી રંગ લેવા જોઈએ અને લેવા જોઈએ અને તે "ઉપભોજ્ય ભંડાર" શબ્દનો અર્થ વિસ્તૃત કરવા માટે વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષામાં અયોગ્ય હશે અને તે જરૂરી સૂચિતાર્થ હોવો જોઈએ, પ્રતિબંધિત અર્થ આપીને પ્રતિબંધિત થવો જોઈએ જેથી તેમને કાચા માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રીની સમકક્ષ મૂકી શકાય કારણ કે તે નથી. કોઈપણ અને દરેક સ્ટોર કે જે ઉત્પાદક દ્વારા કરમુક્ત તરીકે ખરીદી શકાય છે, પરંતુ માત્ર તે જ સ્ટોર કે જે ઉપભોજ્ય છે અને તેથી, ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં જરૂરી છે, જેને તેથી ઉપરોક્ત મુદતમાં સામેલ કરી શકાય છે.અમારા મતે, કરદાતા વતી વિનંતી કરાયેલ દલીલ નીચેના કારણોસર પ્રચલિત થવી જોઈએ.

જે. કે. કોટન એસ એન્ડ ડબલ્યુ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિ.સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ એક પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો કે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૮ (૩) (બી) માં "માલના ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિનો શું અર્થ હોવો જોઈએ. સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ આકારણી કંપની કપાસના કાપડ, ટાઈલ્સ અને અન્ય ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતી મિલ કંપની હતી.આકારણી કંપનીએ પ્રમાણપત્રમાં તે માલનો ઉદ્દેશ કરવા માટે વેચાણવેરાના અધિકારી સમક્ષ અરજી કરી હતી, જે આકારણી કંપનીએ આંતરરાજ્ય વેપાર દરમિયાન ખરીદ્યો હતો.પ્રમાણપત્રમાં અન્ય ચીજવસ્તુઓમાં "ચિત્રકામનાં સાધનો, ફોટોગ્રાફિક સામગ્રી, લોખંડ, સ્ટીલ, સિમેન્ટ અને ચૂનો સહિતની

નિર્માણ સામગ્રી અને ઇલેક્ટ્રીકલ શબ્દ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલી કેટલીક ચીજવસ્તુઓ" જેવી વસ્તુઓનો સમાવેશ થતો હતો. એવું લાગે છે કે વેચાણવેરાના અધિકારીએ મૂલ્યાંકન કંપનીને કારણ દર્શાવવા માટે કહ્યું હતું કે નોંધણીના પ્રમાણપત્રમાં શા માટે સુધારો કરવામાં ન આવે જેથી ઉપરોક્ત વસ્તુઓને બાકાત રાખવામાં આવે. જવાબમાં કંપનીએ દલીલ કરી હતી કે આ વસ્તુઓ વેચાણ માટેના માલના ઉત્પાદન અને પ્રક્રિયામાં જરૂરી છે. જોકે, વેચાણવેરાના અધિકારીએ આકારણી પેઢીની દલીલ સ્વીકારી ન હતી અને તે લેખો કાઢી નાંખ્યા હતા અને આકારણી પેઢીને જરૂરી સુધારા કરવા માટે પ્રમાણપત્ર સુપરત કરવા હાકલ કરી હતી. તેથી આકારણી કંપનીએ વેચાણવેરાના અધિકારીના આદેશને રદ કરવા માટે જરૂરી રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ માટે અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી હતી. હાઈકોર્ટ સમક્ષ સુનાવણીના સમયે આકારણી કંપનીએ લોખંડ, સ્ટીલ અને કોલસાની ચીજવસ્તુઓની વાત આવે ત્યાં સુધી તેના દાવાને દબાવ્યો ન હતો, પરંતુ બાકીની ચીજવસ્તુઓ માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તે કેન્દ્રીય વેચાણવેરાના અધિનિયમની કલમ ૮ (૩) (બી) અને અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમ ૧૩ હેઠળ આવરી લેવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ અદાલત આકારણી કંપનીના દાવા સાથે સહમત ન હતી કારણ કે પ્રશ્નમાં રહેલા લેખો નિયમ ૧૩ સાથે વાંચેલી કલમ ૮ (૩) (બી) ના અર્થમાં "વેચાણ માટે માલના ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયામાં" અભિવ્યક્તિમાં સમજી શકાયા ન હતા. તેથી આકારણી કંપનીએ આ બાબતને સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરી હતી. કેન્દ્રીય વેચાણવેરાના અધિનિયમની કલમ ૮ની પેટા કલમ (૧) માં પેટા કલમ (૩) માં ઉલ્લેખિત વર્ણન મુજબ નોંધાયેલા વેપારી માલને આંતરરાજ્ય વેપાર અથવા વાણિજ્ય દરમિયાન વેચાણ કરતા વેપારી દ્વારા ટર્નઓવર પર ચૂકવવામાં આવતા કરના દરની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત પેટા કલમની કલમ (બી), અન્ય વિષયોની સાથે, નોંધાયેલા વેપારીના નોંધણી પ્રમાણપત્રમાં ઉલ્લેખિત વર્ગ અથવા વર્ગની તમામ ચીજવસ્તુઓ કે જે માલની ખરીદી કરે છે તે તેના દ્વારા પુનર્વેચાણ માટેના હેતુથી અથવા તે વતી કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા બનાવેલા કોઈપણ નિયમોને આધિન છે, તેનો ઉપયોગ તેના દ્વારા વેચાણ માટે અથવા ખાણકામમાં અથવા

વીજળીના ઉત્પાદન અથવા વિતરણમાં અથવા અન્ય કોઈપણ પ્રકારની વીજળીના ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયામાં થાય છે.

કલમ ૧૩ હેઠળ નિયમ બનાવવાની શક્તિનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકારે નિયમો બનાવ્યા હતા, જેમાં નિયમ ૧૩ દ્વારા સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૮ની પેટા કલમ (૩) ની કલમ (બી) માં ઉલ્લેખિત માલ, જે નોંધાયેલ વેપારી ખરીદી શકે છે, તે તેના દ્વારા કાચા માલ, પ્રક્રિયા સામગ્રી, મશીનરી, પેન્ટ, સાધનો, સાધનો, સ્ટોર્સ, સ્પેરપાર્ટ્સ, એક્સેસરીઝ, ઇંધણ અથવા લુબ્રિકન્ટ્સ તરીકે વેચાણ માટે અથવા ખાણકામમાં અથવા વીજળીના ઉત્પાદન અથવા વિતરણમાં અથવા વીજળીના અન્ય કોઈપણ સ્વરૂપમાં ઉપયોગમાં લેવા માટે બનાવાયેલ માલ હશે.આ સંદર્ભમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે શાહ, જે. દ્વારા બોલતા "માલના ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન કર્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે કાચા માલને તૈયાર માલમાં રૂપાંતરિત કરવાની વેપારી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર પ્રક્રિયાને આવરી લેવી જોઈએ અને જ્યાં કોઈ ચોક્કસ પ્રક્રિયા માલના અંતિમ ઉત્પાદન સાથે એટલી એકીકૃત રીતે જોડાયેલી હોય કે, પરંતુ તે પ્રક્રિયા માટે, માલનું ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયા વ્યાપારી રીતે બિનજરૂરી હશે, તે પ્રક્રિયામાં જરૂરી માલ "માલના ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિની અંદર આવશે.શાહ, જે., અદાલત માટે બોલતા, નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો:

"કપડાના 'ઉત્પાદનમાં' અભિવ્યક્તિને તે પ્રતિબંધિત અર્થમાં વાંચવાથી ઘણી વિસંગતતાઓ ઊભી થશે.કાચો કપાસ અને કપાસ વણાટ માટેની મશીનરી અને કાચા અને તૈયાર માલના પરિવહન માટેના વાહનો પણ નિયમ ૧૩ હેઠળ લાયક ઠરે છે, પરંતુ કાંતવાની મશીનરી નહીં, જેના વિના વ્યવસાય ચલાવી શકાતો નથી.અમારા ચુકાદામાં, નિયમ ૧૩ એવા પ્રતિબંધોની આયાતને યોગ્ય ઠેરવતો નથી જે સ્પષ્ટ રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવ્યા નથી, ન તો ફરજિયાત હેતુથી.સાધન તરીકે, સાધન તરીકે, ભંડાર તરીકે, ફાજલ ભાગો તરીકે અથવા માલના

ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયામાં સહાયક તરીકે, ખાણકામમાં અને વીજળીના ઉત્પાદન અને વિતરણમાં ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ, કલમ ૮ (૧) હેઠળ વિશેષ સારવાર માટે લાયક બનવાની જરૂર નથી, તે પ્રક્રિયાઓમાં ઉપયોગમાં લેવાતા ઘટકો અથવા ચીજવસ્તુઓ હોવી જોઈએ, ન તો તે 'માલ બહાર કાઢવા અથવા બનાવવા' માટે સીધી અને ખરેખર જરૂરી હોવી જોઈએ.

અમારા ચુકાદામાં, જો કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ માલના અંતિમ ઉત્પાદન સાથે એટલી સંપૂર્ણ રીતે સંબંધિત હોય કે જેથી તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ વિના ઉત્પાદન, સૈદ્ધાંતિક રીતે શક્ય હોય તો પણ, વ્યાવસાયિક રીતે બિનજરૂરી હોઈ શકે, તો નિયમ ૧૩ માં નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલ વિશેષ સારવાર માટે લાયક ઠરે છે.આનો અર્થ એ નથી કે 'ઉત્પાદન' અથવા 'ઉત્પાદનના સંબંધમાં' અથવા જે ઉત્પાદનના વ્યવસાયના સંચાલનને સરળ બનાવે છે તે માલની દરેક શ્રેણીને નિયમ ૧૩ માં સમાવવામાં આવશે.આ સંબંધમાં ધ્યાન આ અદાલતના ચુકાદા તરફ આકર્ષિત કરી શકાય છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કંપની દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા વાહનો (જે ધાતુનું બનેલ છે અને ખાણિયો તરીકે અને ઉત્પાદક તરીકે પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે તાંબુ બહાર કાઢે છે) નિયમ ૧૩ હેઠળ આવે છે, ભલે તે વાહનોનો ઉપયોગ માત્ર ખાણમાંથી ધાતુનો જથ્થો દૂર કરવા માટે અને કારખાનામાંથી તૈયાર માલનો સંગ્રહ સ્થળ સુધી કરવા માટે કરવામાં આવતો હોય.તે વાહનોના અસરકારક સંચાલન માટે જરૂરી સ્પેરપાર્ટ્સ અને એસેસરીઝ પણ નિયમ ૧૩ હેઠળ આવતા હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.જુઓ ઇન્ડિયન કોપર કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ.વાણિજ્યિક કરવેરાના કમિશનર ".

આ સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને નથી લાગતું કે મહેસૂલ વતી કરવામાં આવેલી દલીલ સારી રીતે સ્થાપિત છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અગાઉના અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈમાં, એટલે કે ૧૯૫૯ના અધિનિયમની કલમ ૧૨ (૧) (બી) માં, ઉત્પાદકને વેચાણ માટે માલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ માટે કાચા માલ અથવા પેકિંગ સામગ્રીના પ્રમાણપત્ર પર કરમુક્ત ખરીદી કરવાનો અધિકાર હતો.૧૯૬૯ના કાયદાની કલમ ૧૩ (૧)

(બી), જેની સાથે આપણે આ સંદર્ભમાં સંબંધિત છીએ, તે પેકિંગ સામગ્રીનો સંદર્ભ આપતું નથી, પરંતુ ઉત્પાદકને વેચાણ માટે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં જરૂરી પ્રમાણપત્ર, કાચો માલ, પ્રક્રિયા સામગ્રી અથવા ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ પર કરમુક્ત ખરીદી કરવાનો અધિકાર આપે છે.અમને ડર છે, અમે આવક માટે વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ સાથે સંમત થઈ શકતા નથી કે કાયદાકીય ઉદ્દેશ, તેથી, જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા માલની શ્રેણીમાંથી પેકિંગ સામગ્રીને બાકાત રાખવાનો છે જે ઉત્પાદક નિર્ધારિત પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા પર કરમુક્ત ખરીદી શકે છે.વર્તમાન સંદર્ભમાં સમસ્યાનું મૂળ એ છે કે તે એવી વસ્તુઓ છે કે જે વેચાણ માટે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં જરૂરી ઉપભોજ્ય ભંડાર હોવાનું કહી શકાય, કારણ કે સ્વીકાર્યું છે કે તે ન તો કાચો માલ છે અને ન તો પ્રક્રિયા સામગ્રી.સુપ્રીમ કોર્ટે જે. કે. કોટન એસ એન્ડ ડબલ્યુ મિલ્સ કંપની લિમિટેડના કેસમાં ધ્યાન દોર્યું છે કે તૈયાર માલના ઉત્પાદન માટે કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ સૈદ્ધાંતિક રીતે જરૂરી ન પણ હોઈ શકે, પરંતુ જો તે માલના અંતિમ ઉત્પાદનનો એટલો અભિન્ન ભાગ હોય કે તેની ગેરહાજરીમાં ઉત્પાદન વ્યાવસાયિક રીતે અનુકૂળ ન હોય, તો તે પ્રવૃત્તિ અથવા પ્રક્રિયાને ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ જ ગણવી જોઈએ અને તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલને વેચાણ માટે કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં જરૂરી માલ ગણવો જોઈએ.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જે ચીજવસ્તુઓ ઉત્પાદક દ્વારા નિર્ધારિત પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા પર કરમુક્ત ખરીદી શકાય છે તે કાં તો કાચો માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી અથવા ઉપભોજ્ય દુકાનો હોવી જોઈએ.પરંતુ તે સફળતાપૂર્વક કહેવાનું શક્ય નથી કે ઉપભોજ્ય સ્ટોરે કાચા માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રીની પ્રકૃતિમાં ભાગ લેવો આવશ્યક છે અથવા તે જ ધોરણે ઓછા સ્ટેન્ડ પર વધુ હોવો જોઈએ.અમને નથી લાગતું કે વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ તેમની દલીલમાં સાચા હતા કે ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સને ખૂબ જ પ્રતિબંધિત અર્થ આપવો જોઈએ કારણ કે તેનો ઉપયોગ કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં "કાચા અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી" શબ્દ સાથે થાય છે.અંતિમ વિશ્લેષણમાં, સંબંધિત પ્રશ્ન છે:શું પ્રશ્નમાં રહેલી ચીજવસ્તુઓ વેચાણ માટે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં જરૂરી નિયત વસ્તુઓ છે?બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં જરૂરી સામગ્રીનો ઉપભોજ્ય સંગ્રહ છે જે ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ સાથે સંકલિત રીતે જોડાયેલ છે અને જેના વિના ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિ વ્યાવસાયિક રીતે બિનજરૂરી હોઈ શકે છે?

જવાબ, અમારા મતે, એ છે કે આ સંદર્ભમાં પ્રશ્નમાં લેખ, એટલે કે, કાઠી (સુતરાઉ), આવા ઉપભોજ્ય સ્ટોરનો એક ભાગ છે જે માલના માર્કેટિંગની પ્રવૃત્તિમાં જરૂરી છે જે આવશ્યકપણે ઉત્પાદનની મોટી પ્રવૃત્તિ સાથે જોડાયેલ છે. અમે એવું કહેવા માંગતા નથી કે તમામ ચીજવસ્તુઓ અથવા સામગ્રી કે જે ઉત્પાદનના વ્યવસાયને સરળ બનાવી શકે છે તે એવી ઉપભોજ્ય વસ્તુઓ હશે જે કરમુક્ત રીતે ખરીદવાનો હકદાર છે. કાર્ટન અથવા બોક્સ બાંધવા માટે વસ્તુનું સુશોભન પેકિંગ જેમાં ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓને બજારમાં આકર્ષક બનાવવા માટે પેક કરવામાં આવે છે તે કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં આપવામાં આવેલી છૂટનો દાવો કરી શકતું નથી કારણ કે તે એવી વસ્તુઓ પણ છે જે માલને વધુ આકર્ષક બનાવે છે અને આમ ઉત્પાદકને તેના માર્કેટિંગના વ્યવસાયમાં સુવિધા આપે છે. વસ્તુઓની પ્રકૃતિમાં સંપૂર્ણ રીતે નિર્ધારિત કરવું અથવા કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં જરૂરી ચીજવસ્તુઓ અથવા ચીજવસ્તુઓ શું હશે તે અંગે સીધું સૂત્ર સૂચવવું શક્ય નથી, જે સખત રીતે ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ ન હોવા છતાં તેનો એટલો અભિન્ન ભાગ છે કે તેની ગેરહાજરીમાં ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ વ્યાપારી રીતે અનુકૂળ ન પણ હોય. તે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર નિર્ભર રહેશે પરંતુ વર્તમાન કેસમાં આપણે જે ચીજવસ્તુઓ સાથે સંબંધિત છીએ તેના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણે એવું માનવું જોઈએ કે તેની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, એટલે કે, તે ઉપભોજ્ય સ્ટોરનો એક ભાગ છે જેનો ઉપયોગ આવશ્યકપણે સંબંધિત વસ્તુઓના માર્કેટિંગના હેતુ માટે થવો જોઈએ, કરદાતાને કલમ ૧૩ (૧) (બી) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રમાણપત્ર પર તે ખરીદવાનો અધિકાર હતો અને ટ્રિબ્યુનલ સ્પષ્ટપણે એવું માને છે કે તે કલમ ૧૩ (૧) (બી) હેઠળ વેચાણ માટે કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં જરૂરી ઉપભોજ્ય વસ્તુ અથવા માલ નહીં હોય.”

[૯.૩.૪] કે. રસિકલાલ એન્ડ કંપની (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં કરદાતા દ્વારા ઉત્પાદિત અને વેચાતા ઓઈલ એન્જિન પર લગાવેલી નેમ પ્લેટ પણ કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઉત્પાદક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ હોવાનું માનવામાં આવતું હતું. આ નિર્ણયમાં લાકડાના પટ્ટાઓ, સેલેક, ગુંદર, હોઝપાઈપ, હાર્ડવેર, પેકિંગ સામગ્રી અને લાકડાનો પણ કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ થતો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું જે

તેલના એન્જિન હતા.પેરાગ્રાફ ૧૨,૧૩ અને ૧૪માં એવું માનતા ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું છે અને નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

“૧૨. મહેસૂલના સંદર્ભમાં પ્રશ્ન નંબર ૧:

આ પ્રશ્ન તેમણે ગુજરાત વેચાણવેરાના નિયમો, ૧૯૭૦ના નિયમ જરની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવા માટે જરૂરી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ઉત્પાદક દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કરવેરાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, નિયમ ૪૭માં ઉલ્લેખિત શરતોનું પાલન કરવામાં આવે તો કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં તેના દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓની ખરીદીના સંદર્ભમાં તેને છૂટ આપવામાં આવી શકે છે.તાત્કાલિક કિસ્સામાં વેપારી ઓઈલ એન્જિનનું ઉત્પાદન કરે છે.તે વેપારીનો કેસ હતો કે આ પ્રશ્નમાં ઉલ્લેખિત વસ્તુઓનો ઉપયોગ તેણે કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં કર્યો હતો."માલના ઉત્પાદનમાં" અભિવ્યક્તિ કાયદાની કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં પણ જોવા મળે છે. કપાત અથવા સેટોફ માટે હકદાર બનવા માટે, વેપારીએ બતાવવું જરૂરી છે કે માલ પ્રતિબંધિત માલ નથી અને તે માલ ખરીદવામાં આવ્યો હતો અથવા કાચા માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી તરીકે અથવા કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં ઉપભોજ્ય ભંડાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવાયો હતો.તેથી, આપણે જે ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે તે એ છે કે પ્રશ્નમાં ઉલ્લેખિત માલનો ઉપયોગ વેપારી દ્વારા કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ.આપણે માલસામાનને અલગથી ધ્યાનમાં લઈશું.

(૧) નેમપ્લેટ્સ:જ્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદન પર નેમ પ્લેટ નક્કી કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ઉત્પાદનનું માર્કેટિંગ કરવામાં આવશે નહીં.તેથી તેમણે એવું માન્યું છે કે નેમપ્લેટ એ ઉત્પાદક દ્વારા કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ છે.[૧૯૮૮] ૭૫ એસ. ટી. સી. ૩૧૩ માં નોંધાયેલા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર વિરુદ્ધ જય એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ લિમિટેડના કેસમાં આ પ્રશ્ન સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરદાતાની તરફેણમાં તારણ કાઢવામાં આવ્યો છે.તે ચાહકનો કેસ હતો.જો કે, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંત ઓઈલ એન્જિનના સંબંધમાં પણ લાગુ થશે.આ સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં સુધી આ મુદ્દાની વાત છે, આ પ્રશ્નનો જવાબ કરદાતાની તરફેણમાં અને મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં હકારાત્મક રીતે આપવો જરૂરી છે.

(૨) લાકડાના પટ્ટાઓ, સેલેક્ટલુ, હોઝપાઈપ્સ, હાર્ડવેર, પેકિંગ સામગ્રી અને લાકડા:તેમણે નોંધ્યું હતું કે ટ્રિબ્યુનલે [૧૯૭૯] ૪૩ એસ. ટી. સી. ૨૯૪ માં નોંધાયેલા વાસુકી કાર્બોરેન્ડમ વર્ક્સના કેસમાં હાઈકોર્ટના નિર્ણયનું પાલન કર્યું છે.તે કિસ્સામાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં જરૂરી માલ, જે પોતે ઉત્પાદન કરતી નથી, પરંતુ જો તે માલના અંતિમ ઉત્પાદનનો અભિન્ન ભાગ છે અને જેની ગેરહાજરીમાં ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ વ્યાપારી રીતે અનુકૂળ ન હોઈ શકે, તો તે પ્રવૃત્તિને ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ તરીકે પણ ગણી શકાય અને માલને ઉત્પાદનના સંબંધમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે તેમ ગણી શકાય.આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચતી વખતે, આ અદાલતે નીચેના કેસોમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયોનું પાલન કર્યું છે;

ઈન્કલાઈન કોપર કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ.વાણિજ્યિક કરવેરાના કમિશનર
[૧૯૬૫] ૧૬ એસ. ટી. સી. ૨૫૯ માં અહેવાલ આપ્યો અને
જે. કે. કોટન સ્પિનિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ
વિ.વેચાણવેરાના અધિકારી

[૧૯૬૫] ૧૬ એસ. ટી. સી. ૫૬૩ માં અહેવાલ આપ્યો.

ઉપરોક્ત બે કેસોમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે તૈયાર માલના વાસ્તવિક ઉત્પાદન માટે કોઈ પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિ જરૂરી ન પણ હોઈ શકે.પરંતુ જો તે માલના અંતિમ ઉત્પાદનનો એટલો અભિન્ન ભાગ હોય કે તેની ગેરહાજરીમાં ઉત્પાદન વ્યાવસાયિક રીતે અનુકૂળ ન હોય, તો તે પ્રવૃત્તિ અથવા પ્રક્રિયાને ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ જ ગણવી જોઈએ અને તે પ્રક્રિયા અથવા પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગ માટે બનાવાયેલ માલને વેચાણ માટે કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં જરૂરી માલ ગણવો જોઈએ.આ અદાલતે વાસુકી કાર્બોરેન્ડમ વર્ક્સ [૧૯૭૯] ૪૩ એસ. ટી. સી. ૨૯૪ના કેસમાં આ સિદ્ધાંતનું પાલન કર્યું છે.ટ્રિબ્યુનલે ઉપરોક્ત લેખોના સંદર્ભમાં પ્રશ્નનો નિર્ણય કરતી વખતે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનું પણ પાલન કર્યું છે.માત્ર એટલા માટે કે અમુક ચીજવસ્તુઓ પેકિંગ સામગ્રી હોય છે, અને લાકડા જેવી વસ્તુનો ઉપયોગ તેલના એન્જિનના ઉત્પાદન પછી થાય છે, તેથી તે એમ ન કહી શકે કે તેનો ઉપયોગ કરપાત્ર ચીજવસ્તુઓ એટલે કે તેલના એન્જિનના ઉત્પાદનમાં થતો નથી.મહેસૂલના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ

કરવામાં આવી છે તેમ "ઉત્પાદનમાં વપરાતી" અભિવ્યક્તિનો મર્યાદિત અર્થ આપવો શક્ય નથી. આ જ દલીલને આ અદાલતે વાસુકી કાર્બોરેન્ડમ વર્ક્સ [૧૯૭૯] ૪૩ એસ. ટી. સી. ૨૯૪ના કેસમાં નકારી કાઢી છે. ઉપરોક્ત કારણોસર, આ પ્રશ્નનો જવાબ પ્રશ્નની સામેની કોલમમાં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ આપવામાં આવ્યો છે.

૧૩. મહેસૂલના સંદર્ભમાં પ્રશ્ન નંબર ૨:

જ્યાં સુધી આ પ્રશ્ન દ્વારા આવરી લેવામાં આવતી વસ્તુઓનો સંબંધ છે, તે નક્કી કરવું જરૂરી છે કે શું તે કાયદાની કલમ ૧૩ (૧) (બી) માં આવતા "ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ" અભિવ્યક્તિમાં આવશે કે નહીં. આ પ્રશ્ન નક્કી કરતી વખતે, ટ્રિબ્યુનલે વાસુકી કાર્બોરેન્ડમ વર્ક્સ [૧૯૭૯] ૪૩ એસટીસી ૨૯૪ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું છે. અહીં ઉપર સૂચવ્યા મુજબ, આ અદાલતે ઇન્ડિયન કોપર કોર્પોરેશન લિમિટેડ [૧૯૬૫] ૧૬ એસ. ટી. સી. ૨૫૯ અને જે. કે. કોટન સ્પિન્નિંગ એન્ડ વીવિંગ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ [૧૯૬૫] ૧૬ એસ. ટી. સી. ૫૬૩ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયોનું પાલન કર્યું છે. તેથી આપણે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત અને આ હાઈકોર્ટ દ્વારા અનુસરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોનું પુનરાવર્તન કરવાની જરૂર નથી. ચોક્કસ વસ્તુના સંબંધમાં સિદ્ધાંતોને લાગુ કરતી વખતે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા અમે આગળ વધીએ છીએ.

૧૪. "ઘન" અને "હેમર" સિવાય, અન્ય વસ્તુઓને "ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ" તરીકે ધ્યાનમાં લેતી વખતે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોય તેવું અમને લાગતું નથી. જ્યાં સુધી "ઘન" અને "હેમર" ની વાત છે, ત્યાં સુધી તે કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે તેમને ક્યારેય ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ કહી શકાય. જ્યારે ઓઈલ એન્જિનનું ઉત્પાદન કરવામાં આવે છે, ત્યારે ઓઈલ એન્જિનના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં "ઘન" અને "હેમર" નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. તેઓ ચોક્કસપણે કાચો માલ અથવા પ્રક્રિયા સામગ્રી નથી. ન તો "ઘન" કે ન તો "હેમર" નો ક્યારેય ઓઈલ એન્જિનના ભાગ રૂપે ઉપયોગ થતો નથી. "ઘન" અને "હેમર" નો ઉપયોગ અમુક વસ્તુઓને

આકાર આપવા માટે કરવામાં આવે છે જેનો ઉપયોગ તેલના એન્જિનમાં થઈ શકે છે. એવું હોઈ શકે છે કે "ઘન" અને "હેમર" નો ઉપયોગ ઓઈલ એન્જિનના બાહ્ય ભાગને આકાર આપવા માટે પણ થઈ શકે છે. પરંતુ આ રીતે તેઓ ઉપભોજ્ય દુકાનો નથી બનતા."

[૯.૩.૫] વાડીલાલ ડેરી ફોક્ષન ફૂડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના કિસ્સામાં, આ અદાલતની ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું છે અને ચુકાદો આપ્યો છે કે ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિમાં ઉત્પાદિત ઉત્પાદનને ઉત્પાદિત તરીકે વેચાણ માટે ઉપલબ્ધ કરાવવાના તબક્કા સુધી કરવામાં આવેલી દરેક વસ્તુનો સમાવેશ થવો જોઈએ. ઉપરોક્ત કેસમાં વિવાદ ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓ એટલે કે આઈસ્ક્રીમના પરિવહનને સરળ બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા/ઉપયોગમાં લેવાતા સૂકા બરફ પર ચૂકવવામાં આવતા કરના સંદર્ભમાં છે અને ડિવિઝન બેન્ચે વ્યાપારી અનુકૂળતાના સિદ્ધાંતોને લાગુ કરવા પર ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ સમાન ચુકાદો આપ્યો છે.

[૧૦.] ઉપરોક્ત નિર્ણયોને હાથ પરના કેસની હકીકતોને લાગુ પાડતા, ઉત્પાદન પૂર્વે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળા એકમમાં ઉપયોગમાં લેવાતા "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" ને "ઉપભોજ્ય સ્ટોર્સ" તરીકે રાખવો જરૂરી છે અને તેથી, તેને "ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતા કાચા માલ" તરીકે રાખવો જરૂરી છે, કારણ કે નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૨૨.૪ હેઠળ પરીક્ષણની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે અને

જ્યાં સુધી અને જ્યાં સુધી આવું પરીક્ષણ હાથ ધરવામાં ન આવે અને/અથવા હાથ ધરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદન વ્યાપારી રીતે વેચાણપાત્ર/વેચાણપાત્ર નથી.આ સંજોગોમાં, મૂલ્યાંકનકાર ઉત્પાદન પૂર્વે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે પરીક્ષણ માટે પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા કાયના વાસણો/કાયની નળી, કાયો માલ, રસાયણ વગેરે જેવા "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" પર વેટ અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૩) (એ) (vi) હેઠળ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.તેથી આ પ્રશ્નનો જવાબ કરદાતાની તરફેણમાં અને મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવે છે.કરવેરા અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮

[૧૧.૦] હવે, જ્યાં સુધી ટેક્સ અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી વિવાદ અંતિમ ઉત્પાદન-દવાઓ સાથે પેક કરેલા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર દાવો કરાયેલ ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટના સંદર્ભમાં છે.કરદાતા વતી એવો કેસ છે કે નિયમો, ૧૯૪૫ના નિયમ ૧૩ મુજબ આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ફરજિયાત જરૂરિયાત છે.મૂલ્યાંકનકર્તા વતી કેસ છે કે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૫ અને ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ રૂલ્સ, ૧૯૪૫ હેઠળ, દવાઓની સંપૂર્ણ વિગતો આપવી જરૂરી છે અને તે હેતુ માટે સાહિત્ય બનાવવામાં આવ્યું હતું અને દવા ધરાવતી પેટીની અંદર મૂકવામાં આવ્યું હતું.તે કરદાતા વતી કેસ છે કે વર્તમાન કિસ્સામાં જે વિગતો છાપવી જરૂરી છે તે એવી છે કે જે પેટી અને/અથવા કાગળના નાના ટુકડા પર છાપી શકાતી નથી અને તેથી, આવા સાહિત્યને અલગ કાગળ પર

છાપવામાં આવે છે અને દવા ધરાવતી પેટીની અંદર મૂકવામાં આવે છે.મૂલ્યાંકનકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર દવા સાથે પેક કરેલ સાહિત્ય/પત્રિકા/"ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ને પેકેજિંગ સામગ્રી કહી શકાય કારણ કે તે સરકાર દ્વારા તારીખ ૨૯.૦૩.૨૦૦૬ ના જાહેરનામામાં સમાવિષ્ટ "પેપર લેબલ્સ" કહી શકાય.તેથી, મૂલ્યાંકનકર્તા વતી એવો કેસ છે કે આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" એ "પેપર લેબલ" છે અને તેથી, તેને "પેકિંગ સામગ્રી" કહી શકાય અને તેથી, તે વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) માં સમાવિષ્ટ "કાચા માલ" ની વ્યાખ્યામાં આવશે. જો કે, એવું ન કહી શકાય કે આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" નો ઉપયોગ માલના પેકેજિંગમાં કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય.વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) ને ધ્યાનમાં લેતા, અહીં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ "કાચા માલ" નો અર્થ અન્ય માલના ઉત્પાદનમાં ઘટક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓ થાય છે અને તેમાં પ્રક્રિયા સામગ્રી, ઉપભોજ્ય ભંડાર અને આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સામગ્રીનો સમાવેશ થાય છે.આવા સાહિત્ય/ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્યને આ રીતે ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં વપરાતી સામગ્રી ન કહી શકાય.તેથી, મૂલ્યાંકનકર્તા વતી એવી દલીલ કે માલ સાથે પેક કરવામાં આવેલ "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" ને વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) માં વ્યાખ્યાયિત "કાચા માલ" તરીકે ગણવામાં આવે અથવા ગણવામાં આવે, તેને પેકિંગ સામગ્રી તરીકે સ્વીકારી શકાતી નથી.

[૧૧.૧] જો કે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ દવાઓની સંપૂર્ણ વિગતો આપવી કાયદેસર રીતે જરૂરી છે અને તે હેતુ માટે સાહિત્ય છાપવામાં આવ્યું હતું અને દવાઓ ધરાવતા બોક્સની અંદર મૂકવામાં આવ્યું હતું અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે જ્યાં સુધી અને જ્યાં સુધી આવી વૈધાનિક જરૂરિયાતનું પાલન કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અંતિમ ઉત્પાદન-દવા અહીં ઉપર જણાવેલા કારણોસર વેચાણપાત્ર/વ્યાપારી રીતે વેચાણપાત્ર નથી, જ્યારે ઉત્પાદન પૂર્વે અને ઉત્પાદન પછીના તબક્કે પરીક્ષણ કરતી વખતે પ્રયોગશાળામાં ઉપયોગમાં લેવાતા "લેબોરેટરી સ્ટોર્સ" ના સંદર્ભમાં સમસ્યા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, આકારણી કરનાર સફળ થવો જોઈએ.'ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય' જે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૫ની જોગવાઈઓ હેઠળ ફરજિયાતપણે જરૂરી છે અને જ્યાં સુધી 'ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય' માં ઉલ્લેખિત આવી માહિતી પૂરી પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અંતિમ ઉત્પાદન/દવાનું વેચાણ કરી શકાતું નથી.ઉપર જણાવેલા કારણોસર, તેને ઉપભોજ્ય ભંડાર તરીકે રાખવામાં આવે છે અને તેથી, વેટ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૯) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કાચા માલ તરીકે અને તેથી, કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં વપરાતો કાચો માલ એટલે કે વર્તમાન કિસ્સામાં દવાઓ હોવાથી, કરદાતા આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર ઈનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે.ઉપરોક્ત આધાર પર અને અહીં ઉપર જણાવેલા

કારણો માટે, કરવેરા અપીલ નં. ૧૩૧૮/૨૦૦૮ માં પ્રશ્નનો જવાબ કરદાતાની તરફેણમાં અને મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવ્યો છે અને એવું માનવામાં આવે છે કે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૫ની જોગવાઈઓ હેઠળ જરૂરી માહિતી આપતા અને દવા ધરાવતા બોક્સ પર ચોંટાડવા માટે આવા "ઉત્પાદન માહિતી સાહિત્ય" પર, કરદાતાને ઇનપુટ ટેક્સ ક્રેડિટનો અધિકાર છે.

[૧૨.૦] ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપર જણાવેલા કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, કરવેરા અપીલમાં બંને પ્રશ્નોના જવાબ કરદાતાની તરફેણમાં અને મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવે છે.આ બંને કરવેરા અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

સહી/ – (ન્યાયાધીશ-એમ. આર. શાહ)

સહી/ – (ન્યાયાધીશ-બી. એન. કરિયા)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.